

Akademik Petar STRČIĆ

ROD/OBITELJ I PREZIME RAPSKIH DOMINISA

UDK: 929. 52 Dominis, obitelj
81'373. 232
Rukopis primljen: 7. 12. 2010.
Prihvaćen za tisak: 20. 12. 2010.
Priopćenje na znanstvenom skupu
Conference paper

Akademik Petar Strčić,
redoviti član HAZU,
znanstveni i arhivski savjetnik u miru,
upravitelj Arhiva HAZU
HR – 10000 Zagreb
Gorjanovićeve 52
pstrcic@hazu.hr

Rod/obitelj s o. Raba uz istočnu obalu Jadranskoga mora (Hrvatska) osobito je poznata po nekoliko svojih istaknutih pripadnika kao voditelja u Katoličkoj i Anglikanskoj crkvi, političara, diplomata, ratnika, književnika, znanstvenika itd. U svjetskim razmjerima znameniti su Marko Antun (16-17. st.) i John Owen (19. st.). Starih rodova/obitelji ima i na drugim otocima, u Dalmaciji. Postoje mišljenja da su oni Talijani, Hrvati, da su potomci knezova Krčkih/Frankopana, dakle, da su antički Rimljani, pa Talijani, Hrvati iz Hrvatske i Bosne. U skladu s time su i njihova imena i prezimena. U članku se nastoji dati odgovor na niz pitanja u vezi s genealogijom i onomasiologijom.

Ključne riječi: *Dominisi; o. Rab; višestoljetni rod/obitelj; rodoslovlje; onomasiologija*

Marko Antun de Dominis (Rab, 1560-Rim, 1624) velikan je u Hrvatskoj, ali znamenit i zaslužan u više oblasti te kao takav uvažen i u svjetskim razmjerima. Ima objavljenih niz njegovih knjiga i radova, a o njemu visok broj znanstvenih, stručnih i publicističkih izdanja i priloga na hrvatskome i na stranim jezicima. Postoje različite povijesne slike njegova znanstvenoga, vjerskog, političkog i dr. djela, pa i životna puta. Slično je i s pojedinim drugim Dominisima s o. Raba, o. Brača, Dugoga otoka i drugdje u Hrvatskoj, kao i s onima koji su rođeni i djelovali u inozemstvu. Tako, primjerice, u nas je donedavno malo bilo poznato o Johnu Owenu Dominisu, rođenome u SAD-u, mužu posljednje kraljice i

stvarnome upravitelju Havajskoga Kraljevstva; Amerikanci su uspjeli okupirati tu državu tek kada je preminuo, pa guverner havajske savezne američke države i sada stoluje u palači “Dominis”. Na Havajima i u Hrvatskoj žive potomci rapskih Dominisa.

I iz područja pomoćnih povijesnih znanosti – genealogije i onomasiologije nastoji se dati odgovor na više pitanja o Dominisima. Pa tako – čijega su oni porijekla te kako je od čega nastalo upravo zbog tih Rabljana znamenito prezime čak i u svjetskim razmjerima. No, različitih mišljenja, stajališta i tvrdnji i o njihovu podrijetlu, prezimenu, o imenima, pa tako i o etničkome, odnosno narodnosnome te nacionalnom identitetu i pripadnosti.

Tako ima različitih mišljenja i o tome jesu li Dominisi zaista iskonski otočani na Rabu. Jer, to znači da su Dominisi pripadnici Romana koji su u ovo ilirsko područje istočne obale Jadrana u antici stigli kao osvajači. Dio njih zadržao se u okviru tisućljetne vlasti Mlečića, također Romana s Apeninskoga poluotoka. Kao i drugi etnosi u Evropi – i rapski su Romani, a napose u 19. stoljeću, u “vijeku nacija”, postali Talijani. Oni su stalno vladajuća struktura. No, u te Romane, potonje Talijane dijelom su se integrirali Slaveni, također došljaci, koji su se u istim razdobljima transformirali u Hrvate. Oni su postali i ostali većina na o. Rabu, ali uglavnom kao kmetovi pa koloni sve do u 20. stoljeće.

Da su Dominisi pripadnici romanskoga etnosa, potonjega talijanskoga naroda, dokazuje se i tako što ih smatraju potomcima antičkih patricija iz Rima - Frangipana/Frangepana, koji su u 12. st. dobili o. Krk u feud od Mletačke Republike. Postupno su se gotovo osamostalili kao knezovi Krčki, od 15. st. zvanih i Frankopanima, da bi ih u 17. st. istrijebili Habsburzi. Bili su, primjerice, hrvatski banovi/potkraljevi, posjednici u Austriji, Mađarskoj, Italiji, Sloveniji i Bosni, a jedno su vrijeme upravljali i o. Rabom. No, oni su se pohrvatili. I zbog sličnosti grba rapskih Dominisa s prvim frankopanskim grbom, dokazuje se da su srodnići knezova Krčkih, pa i njihovi potomci. Međutim, zanemaruje se da sličan grb ima još stotinjak obitelji, koji nisu u rodu s Frankopanima ni Dominisima.

Pojedini pisci Dominise imenuju i kao *Gospodnetić*, jer da je oblika prezimena u suštini imaju isti sadržaj. Naime, Dominisa u srednjemu vijeku ima i po ostaloj tadašnjoj Dalmaciji, tako na o. Braču i Dugome otoku, pa u Biogradu, Šibeniku i drugdje. Ima ih i danas. Dominisi na o. Braču su plemići, a prvi je za sada poznat u 17. st. kancelar Jeronim u Dolu. Ali, njegov sin Dominik ili Dominko ili Dinko Dominis, župnik i pjesnik, potpisivao se kao *Gospodnetić*, a i drugi ga pišu *Gospodnetich*. Obiteljska je predaja, međutim, da su Šimrakovići iz plemena Krstić, i to iz Bosne, ali neki pisci to ne podržavaju, već tvrde da su na o. Brač

kao Dominisi stigli s o. Raba. Štoviše, da ih je na Brač preselio sâm veliki Marko Antun. A Dominisi na Dugome otoku također smatraju da su prešli s o. Raba.

U skladu s etničkim/nacionalnim pitanjima o identitetu, uz prezime je vezana i pripadnost Dominisa, čak i velikoga Marka Antuna. Jer, upravo jedan ugledni Talijan, njegov poznanik, redovnik, spominje prezime koje je očito hrvatsko. To je Fulgencije Micanti iz Bologne 24. veljače 1617., koji u pismu grofu Williamu Cavendishu u Englesku – grofov ga tajnik, znameniti filozof Thomas Hobbes prevodi na engleski, pa je u skraćenome prijepisu o Marku Antunu upisano: “*Rođen je u plemenitoj dalmatinskoj obitelji koja se na tom jeziku naziva Domnjanich, što bismo mi nazvali De Dominis*”. S obzirom na to da su prezimena sa svršetkom na –ić slavenska, a u Hrvatskoj u načelu hrvatska, to je prezime zapravo *Domnjan-ić*. No, na Rabu se gubi, pa god. 1797., u doba raspada Mletačke Republike, na otoku među osam patricijskih rodova/obitelji, dvije su *Dominis*. A u počecima 19. stoljeća, kada je Rab dio Habsburške Monarhije, ne spominju se Domnjančići fra Micantija, ali se kaže se Dominisa ima već među starim obiteljima.

Latinski *domus* u antičkome Rimu označava kuću/dom, oca obitelji itd., a *dominus* gospodara kuće i obitelji itd., čak i pravno. U doba razvijenoga Rimskoga Carstva *dominat* je oblik apsolutističke vladavine, a car je *dominus*, tj. gospodar i slično. S tim se pojmom titula zadržala u srednjemu vijeku za feudalce. Ali, u kršćanstvu je *dominus* drugo, znači *gospodin*, te je naziv za samoga Isusa Krista, kao i za Boga općenito. No, sasvim je nezamislivo da bi se neki Rabljanin usudio zvati po *Gospodinu* Bogu i Isusu. Ali, pojedini Rabljani, pa tako i obitelji bili su veoma bogati, dakle bili su i stvarni *dominusi*, tj. *gospodari*. Može biti da se neki vodeći Rabljanin u nekome trenutku smatrao *dominusom*, tj. *gospodarom*, pa da je upravo iz takvoga sadržaja proizašlo i prezime *Dominis*. No, postoji mogućnost da je taj oblik prezimena u srednjemu vijeku vezan uz kult kanonika iz Španjolske Sv. Dominga de Guzmana (12-13. stoljeće), začetnika i sadašnjega Dominikanskoga reda, po kojemu se i danas zovu dvije otočne države u središnjoj Americi.

Dakle, prema do sada poznatim tvrdnjama pisaca, a u vezi s prezimenom – ti Rabljani mogu biti i Romani/Talijani i Slaveni/Hrvati. Tako, imamo veoma rano jednu, čak više nego zanimljivost, i to iz 1166. god. kad se Frangipani tek učvršćuju na o. Krku i postaju knezovi Krčki. Naime, tada postoji veoma ugledan Rabljanin *Diminja*, koji je kao poslanik grada Raba primljen od mletačkoga dužda Vitalisa Michaelisa u Veneciji, pa je ovaj Rabu dodijelio povlastice. A upravo je otac toga državnoga poglavara, također dužd, dodijelio Dujmu u feud o. Krk jer da su obojica bili potomci rimskih patricija Frangepana, dakle, Romana. Međutim, *Dimigna*, odnosno *Diminja* je očito hrvatsko ime, a neki pisci

upravo njega drže prvim *Dominisom*, dakle, da su Dominisi podrijetlom Hrvati. No, Vjekoslav Brusić 1926. god. u svojoj knjizi o o. Rabu razlikuje dvije rapske obitelji, koje se zovu *Dimigna* i *Dominis*. Tako u 13. st. zaista ima *Dimigna*, *Demigna*, *Demine*, a 1283. god. Stjepan se zove *de Domine*. A on je kupio južni dio znamenite, potonje renesansne i danas postojeće “*Dominis*” u gradu Rabu. Ti *Domine* vlasnici su mnogo toga i na o. Pagu, u Karlobagu i Zadru. Upravo ta obitelj *de Domine* postaje najbogatija i najvažnija na o. Rabu. Štoviše, Stjepanov sin Krševan/ Chrysogonus/Grisogono Domine/Dimino/Domine/Duminis bio je i rapski i trogirski biskup, te čak kaločko-bački nadbiskup u Mađarskoj. Dakle, nose prezime latinskoga porijekla. No, u literaturi im i tvrdnja da su oni, zapravo, *Mikuličići*, dakle i oni bi trebali biti Hrvati.

Inače, u Hrvatskoj postoje razne varijante Dominga kao ime, npr., Dinko, Mninko itd., a također i kao prezime, pa imamo Diminić, Dimić, Dminić, Dmiović, Domandžić, Domika, Domini, Domokuš, Dumenčić itd., na Rabu i drugdje Dumičić i Duminić, u Rijeci Domines. U Dalmaciji je nedavno izbrojeno čak 240 Dominisa.

Gospodnetić kao prezime povremeno se navodi i za Rabljane, ali u načelu za one na o. Braču. Ipak, u naše dane iz Velike Britanije došli su u Hrvatsku *Doimi di Delupis*, koji se sada dodatno prezimenuju i Frankopan-Šubć-Zrinski. Kažu da su oni istodobno potomci i dalmatinskih i rapskih Dominisi, a rapski da su Frankopani. Neki pisci to osporavaju. Oni su iz Dalmacije, pa neki pisci dolaznike iz Britanije smatraju da su *Dujmići-Vukasinovići*.

Ima u vrelima, te u starijoj i novijoj hrvatskoj i stranoj literaturi različitih i imena rapskome rodu Dominisa. Uzmimo kao primjer ime najslavnijega među svim Dominisima, pa se od 1617. god. u ovakvome redoslijedu, primjerice: Marci Antonii, Marcus Antonius, Antonio, Markantun, Marko Antun, Marc’Antonio, Marcantonije, Marko, Marko Antonij, Antun, Marco, Marco Antonije – itd. Najčešća je upotreba verzija u nas Markantun, iako do sada nije nađeno da se sam tako nazivao a niti kao Markantonije, kako se i danas znade imenovati. Međutim, on se potpisivao odvojeno s dva imena, pa čak i u kraticama. Tako je sačuvan njegov svojeručni potpis: “*M. Ant. di Dominis Arciv. di spal.*” Dakle, da se kojim slučajem potpisao na hrvatskome, onda bi bio – Marko Antun di Dominis nadbiskup splitski.

I na kraju: onaj prvi do sada poznati Rabljanin s imenom *Dimigna*, tj. *Diminja* napose u dijelu novije hrvatske literature smatra se da je prvi spomenuti Dominis uopće, i to upravo na o. Rabu, te da su to ime dokazuje da su Dominisi podrijetlom Hrvati. Međutim, u samoj obitelji Dominis te izvan nje smatralo se

da su potekli od knezova Krčkih, potonjih Frankopana, a ovi sebe nisu smatrali Hrvatima, već su smatrali da su potomci rimskih Frangepana. U 15. st. živući u Rimu to su potvrdili knezovima Krčkima, čak je to je osobno učinio i Sv. Otac. Međutim, svi su se Frankopani pohrvatili, dok su se gotovo svi Dominisi osjećali Romanima, pa Talijanima. Ali, ne i brački Dominisi koji se veoma rano nazivaju Gospodnetići, pa je možda i točno da su Hrvati iz Bosne, a ne s o. Raba. Međutim, u novije doba, ne mijenjajući oblik prezimena, i rapski Dominisi vraćaju se Diminji, te su prihvatili hrvatsku narodnost kao svoju. Ali s pravom svoje časno prezime, nisu pretvorili, npr., u Dominić, niti se tako nazivao njihov slavni predak. Isto tako i danas ima potomaka creske obitelji Petris, ali i Hrvata i Talijana, no, njihova se pripadnika znamenitoga Franju smatra u hrvatskoj literaturi Hrvatom, pa ga se redovito pogrešno piše Petrić. No, takvim se prezimenom nikada nije zvao niti jedan pripadnik obitelji Petris, smatrao se on Hrvatom ili Talijanom. A i sam je Marko Antun Dominis zvao toga Franju – Petrissius ili Patricius, ili, pak, Petrisseuich, tj. Petrišević, jer se smatralo da su creski Petrisi pripadnici ugledne obitelji iz Bosne. No, rekoh – Marko Antun bio je znameniti i zaslužan, a i svi su znali kako se potpisuje i prezimenuje, da mu se nitko nije usudio mijenjati prezime, dakle, uvijek je Dominis.

Dakako, u svim pomoćnim povijesnim znanostima, pa tako i u rodoslovlju i onomasiologiji, kao i općenito u povijesti, današnjim historiografima i drugim povjesničarima, dosadašnji istraživači i drugi hrvatski i strani pisci ostavili su vrijedan materijal kao poticaj nastavku analiza, interpretacija, te dobivanja novoga znanja. Stoga nije naodmet i dalje istraživati vrela i proučavati ih o rodoslovlju i onomasiologiji ovoga slavnoga roda/obitelji s o. Raba.

RIASSUNTO

FAMIGLIA E COGNOME DEI DOMINIS DI ARBE

Accademico Petar STRČIĆ

La famiglia proveniente di Arbe, un'isola situata vicino alla costa orientale del mar Adriatico (Croazia) particolarmente famosa per alcuni suoi membri di spicco come leader nella Chiesa cattolica ed anglicana, politici, diplomati, guerrieri, letterati, scienziati ecc. Sono famosi a livello mondiale Marco Antonio (500' e 600') e John Owen (800'). Anche sulle altre isole in Dalmazia sono presenti delle antiche famiglie. Si pensa che loro siano Italiani, Croati, discendenti dei conti di Veglia – Frangipani, dunque che siano antichi Romani, poi Italiani, Croati di Croazia e di Bosnia. In conformità con questo sono anche i loro nomi e cognomi. Nell'articolo si cerca di rispondere a una serie di domande in relazione alla genealogia e all'onomasiologia.

Parole chiave: Dominis; isola di Arbe; famiglia di più secoli; genealogia, onomasiologia

SUMMARY

ANCESTRY/FAMILY AND SURNAME OF DOMINIS FROM RAB

Akademician Petar STRČIĆ

Ancestry/family from the island of Rab located near the eastern coast of the Adriatic Sea (Croatia) is particularly famous for some of its renowned individuals as leaders in Catholic and Anglican churches, politicians, diplomats, soldiers, writers, scientists etc. In world relations, the famous representatives are Marko Antun (16th- 17th century) and John Owen (19th century). All ancestries/families can also be found at other islands, in Dalmatia. There are theories they belong to Italian and Croatian ancestry, that they are ancestors of Krk dukes Frangipanes, i. e. that they are ancient Romans and then Italians, Croats from Croatia and Bosnia. Their names and surnames are in accordance with such theories. The article tries to answer a lot of issues relating to genealogy and onomasiology

Key words: Dominis'; island of Rab; several- centuries old ancestry/family; genealogy; onomasiology